

Xəstəlik sinifi (XBT-10)	Travmalar, zəhərlənmələr
-------------------------------------	---------------------------------

İlkin versiyanın tərtibatçı (İSİM)	Daşdəmirov Ü.
---	----------------------

XBT-10 rubrikası	Xəstəliklər
T75.0	Gender zorakılığı
T74.0	Ehtiyatsızlıq və ya tərkətmə
T74.1	Fiziki qəddarlıq Döymə: <ul style="list-style-type: none"> • işgəncəli körpə sindromu NOS • Həyat yoldaşının döyülməsi sindromu NOS
T74.2	Cinsi qəddarlıq
T74.3	Psixoloji qəddarlıq
T74.8	Digər sui-istifadə sindromları Qarışıq formalar
T74.9	Müəyyən edilməmiş sui-istifadə sindromunun təzahürü: <ul style="list-style-type: none"> • yetkin NOS-dan sui-istifadə • uşaq istismarı NOS

Ambulator SƏVİYYƏDƏ MÜALİCƏ TAKTİKALARI

Tibb işçisi zorakılıq qurbanı kimi müəyyən edilən şəxsə aşağıdakıları təqdim edir:

- tibbi yardım (müayinə və müalicə);
- emosional dəstək;
- işin diqqətlə sənədləşdirilməsi;
- məlumat/hesabat;
- digər xidmətlərə yönləndirmə (xəstənin ehtiyaclarına uyğun olaraq).

Tibbi müayinə zorakılıq qurbanına yardımın vacib hissəsidir və aşağıdakı məqsədlər üçün həyata keçirilir:

- tibbi yardım tələb edən fiziki xəsarətlərin müəyyən edilməsi;
- zorlamanın nəticələrinin müəyyən edilməsi: hamiləlik, CYBE;
- mümkün cinayət işinin başlanması üçün sübutların toplanması, əgər varsa.

Qeyri-dərman müalicəsi:

Rejim:

- ümumi (qənaətbəxş vəziyyətdə);
- yarım çarpayı (orta ağırlıq şəraitində);
- çarpayı (ağır/son dərəcə ağır vəziyyətdə).

Pəhriz.

Psixoloji yardımın göstərilməsi:

Psixoloji ilk yardıma aşağıdakı elementlər daxildir:

- müdaxilə etmədən praktiki qayğı və dəstək göstərmək;
- ehtiyac və narahatlıqların qiymətləndirilməsi;
- əsas ehtiyacların ödənilməsində yardım (məsələn, qida və su, məlumat);
- danışmağa məcbur edilmədən dinləmək istəyi;

- təsəlli vermək və LPSN-ləri sakitləşdirməyə kömək etmək;
- zəruri məlumatların əldə edilməsinə, xidmətlərə çıxışa və sosial dəstəyə köməklik;
- gələcək zərərlərdən qorunma;
- sosial yardımın göstərilməsi.

Zərərçəkmiş şəxsə psixoloji dəstək - işin araşdırıldığı və məhkəməyə getdiyi bütün müddət ərzində təlim keçmiş mütəxəssis (psixoloq, sosial işçi, ginekoloq) tərəfindən psixoloji dəstəyin göstərilməsi.

- qüvvədə olan sərəncama uyğun olaraq xəstənin ehtiyaclarına uyğun olaraq xüsusi sosial xidmətlərin göstərilməsi. Qazaxıstan Respublikası Səhiyyə Naziri 30 oktyabr 2009-cu il tarixli 630 nömrəli “Səhiyyə sahəsində xüsusi sosial xidmətlərin göstərilməsi standartının təsdiq edilməsi haqqında”.

LPSN üçün psixoloji məsləhət bərpa prosesinə mane olan və beləliklə, həyat keyfiyyətini aşağı salan əsas psixoloji problemlərlə işləmə prosesidir. Təcavüz qurbanları arasında ən çox rast gəlinən psixoloji problemlər əqli və fiziki özünəinamın aşağı olması, bununla bağlı utanma və günahkarlıq hissləri, çarəsizlik, bədənə mənfi münasibət, özünə və dünyaya inamsızlıq, yaxın münasibətlərdən qorxmadır. Həkim zorakılıq halları ilə bağlı tibbi işçinin səlahiyyətləri daxilində zərərçəkmişə məlumat verir, yəni:

1. zorakılıq fenomeninin izahı;
2. zorakılığın qurbanları və ya şahidləri, o cümlədən uşaqlar üçün mümkün nəticələr haqqında;
3. zorakılıq qurbanlarının hüquqları haqqında;
4. zorakılıq qurbanlarının istifadə edə biləcəyi xidmətlər haqqında.

LPSN-ə psixoloji yardım “Gender əsaslı zorakılıq qurbanlarına psixoloji dəstək alqoritmi” uyğun olaraq göstərilir.

Dərman müalicəsi

Tetanozun təcili profilaktikası:

Tetanozun təcili profilaktikası dərinin və selikli qişaların bütövlüyünü pozan yaralar və xəsarətlər zamanı aparılır. Təcili immunoprofilaktika, DPT tərkibli peyvənd, ADS-M, antitetanus insan immunoqlobulini (bundan sonra PSHI), PSS tətbiq etməklə xəstənin tetanusa qarşı əvvəlki immunizasiyasından

asılı olaraq diferensial şəkildə həyata keçirilir .
 Əvvəllər peyvənd olunmamış insanlarda təcili aktiv-passiv profilaktika bütün hallarda tetanozun qarşısının alınmasına zəmanət vermir, əlavə olaraq, dərhal və uzunmüddətli reaksiyalar riski, eləcə də PSS tətbiqinə cavab olaraq ağırlaşmalar ilə əlaqələndirilir . Yeni xəsarətlər zamanı PSS-nin təkrar tətbiqinin qarşısını almaq üçün aktiv-passiv profilaktika almış bütün şəxslər AS - toksoid və ya ADS-M - toksoid ilə birdəfəlik revaksinasiya ilə aktiv immunizasiya kursunu tamamlamalıdır.

Yaralanmalar üçün tetanusa qarşı təcili xüsusi immunizasiya cədvəli

Yox	İmmunitet vəziyyəti	DPT tərkibli peyvənd, ADS-M	PSÇİ və ya PSS	Əlavə peyvəndlər
1	Tam İlkin Kompleks (3 və ya daha çox doza)	Son peyvənddən 10 il və ya daha çox müddət sonra tətbiq olunur (geniş yaralar, çirkələnmiş yaralar, donma, yanıqlar, xəsarətlər üçün - 5 il və ya daha çox)	Son peyvənddən 5 il və ya daha çox müddətdən sonra çirkələnmiş yaralar, donma, yanıqlar və xəsarətlər üçün təyin edilir.	Peyvənd təqviminə uyğun olaraq planlaşdırılmış peyvəndlər
2	Qismən peyvənd (3 dozadan az)	Son peyvənddən 1 ay və ya daha çox vaxt keçdikdə tətbiq edilir	Dərmanlardan biri yaranın çirkənməsi halında verilir	Vaksinasiya dövründə növbəti peyvəndi alır və gələcəkdə ərazi tibb təşkilatında ilkin peyvənd dəstini (ən azı 3 doza) tamamlamalıdır. Dərman seçimi alıcının yaşından asılıdır
3	Peyvənd olunmayıb və ya peyvənd statusu məlum deyil	Yaşdan asılı olaraq seçilən bir anti-tetanus dərmanı verilir	Dərmanlardan biri tətbiq olunur	Sonradan ərazi tibb təşkilatında tam immunizasiya kursu (ilk qəbul edilən doza nəzərə alınmaqla ən azı 3 doza) aparılır.

ƏHƏMİYYƏTLİ!

- anti-tetanus dərmanı yaşa görə seçilir;
- Dərmanın hər tətbiqindən əvvəl dərmana əlavə edilmiş təlimatları diqqətlə oxumalı və onlara ciddi əməl etməlisiniz.

PSCHI dərmanının dozası aşağıdakı hallarda ikiqat artır:

- kəsilmiş və ya yoluxmuş yaralar;
- PSCH-nin gec (zədədən sonra 24 saatdan çox) tətbiqi;

Orta çəkiddən əhəmiyyətli dərəcədə yüksək olan böyüklərdə.

İİV infeksiyasının məruz qalma sonrası profilaktikası

- LPSN-nin İİV testi bu CP-yə 12 nömrəli əlavəyə uyğun olaraq həyata keçirilir;
- İİV infeksiyası üçün məruz qalma sonrası profilaktika mümkün infeksiyadan sonra HIV-ə yoluxma riskini azaltmaq üçün antiretrovirus dərmanların qəbulunun qısa kursudur.

PEP üçün göstərişlər: İİV-ə yoluxma riski ilə əlaqəli təmaslar, o cümlədən HIV-ə yoluxmuş və ya yüksək riskli partnyorla cinsi əlaqə, xüsusən də şirnikləndirmə və ya zorakılıq halları.

NB! Təcavüzkarın HIV statusunu müəyyən etmək çox vacibdir, bu mümkün deyilsə, təcavüz edən HIV-ə yoluxmuş sayılır.

ƏHƏMİYYƏTLİ!

PEP keçirmək üçün tövsiyələr:

- İİV üzrə mütəxəssisin daimi nəzarəti altında olmaq və həftəlik həkimə baş çəkmək;
- cinsi əlaqədən qaçın və ya tərəfdaşın infeksiyasının qarşısını almaq üçün prezervativdən istifadə edin;
- kontraseptiv üsullardan istifadə etmək;
- qan və orqan donorluğunu istisna etmək;
- ana südü ilə qidalandırmağı dayandırın.

İİV infeksiyasının məruz qalma sonrası profilaktikası .

- Fövqəladə hallarda ART QİÇS-in Profilaktikası və Mübarizə Mərkəzində bir infeksiyadan təyin edilir, fövqəladə hallarda 28 gün ərzində üç antiretrovirus dərman qəbul edilir.
- Tercih edilən ART rejimləri:

Tenofovir (TDF) 300 mq gündə bir dəfə + **Lamivudin (3TC)** 150 mq gündə iki dəfə (və ya **Emtricitabin (FTC)** gündə bir dəfə 1 həb) + lopinavir/ritonavir (LPV/r) 200/50 mq həb; Gündə 2 dəfə 2 həb.

- Alternativ ART rejimləri:

Tenofovir (TDF) gündə bir dəfə 300 mq + Lamivudin (3TC) gündə iki dəfə 150 mq (və ya Emtrisitabin (FTC) gündə bir dəfə 1 həb) + raltegravir (RAL) gündə iki dəfə 400 mq və ya darunavir (DRV) 600 mq gündə iki dəfə ritonavirlə birlikdə və ya efavirenz (EFV) gündə bir dəfə 400-600 mq.

CYBE üçün spesifik müalicə

- CYBX-lərə qarşı profilaktik qayğı ilkin səfərdə aparılır (ÜY-dən sonra 24 saata qədər).

Kişilər üçün:

- LPSN sidiyi buraxır, əllərini yuyur, sonra penis, xaya, bud və perineumu ilıq su və sabunla yaxşıca yuyur;
- salftlə qurudulduqdan sonra eyni yerləri 0,05% xlorheksidin həllində isladılmış pambıq çubuqla silin;
- 0,05% xlorheksidin məhlulu göz damcısından istifadə edərək sidik kanalının xarici açılışını yumşaq bir şəkildə masaj edərək uretraya yeridilir. Solüsyonu tətbiq etdikdən sonra ziyarətçiyə 2-3 saat ərzində sidiyə getməmək tövsiyə olunur;

Cinsiyyət orqanlarını çirklənmiş alt paltarlardan qorumaq üçün LPSN-yə steril bir doka verilir, dəyişdirilməsi tövsiyə olunur.

Qadınlar arasında:

- LPSN sidiyi buraxır, əllərini hərtərəfli yuyur, sonra cinsiyyət orqanlarını, budları və perineumu ilıq su və sabunla yuyur;
- salftlə qurudulduqdan sonra eyni yerlər 0,05% xlorheksidin həllində isladılmış pambıq çubuqla yaxşıca silinir;
- Vaginal yuyulma 0,05% xlorheksidin məhlulu ilə həyata keçirilir, ardınca göz pipeti ilə uretraya 0,05% xlorheksidin məhlulu yeridilir.

Cinsiyyət orqanlarını çirklənmiş alt paltarlardan qorumaq üçün LPSN-yə steril bir doka verilir, dəyişdirilməsi tövsiyə olunur. **Xlamidiya, qonoreya və trichomoniasis**

üçün tövsiyə olunan empirik antimikrob rejim :

- Seftriakson 250 mq IM bir dozada + Azitromisin 1 q daxilə bir dozada + Metronidazol 2 q daxilə bir dozada/və ya Tinidazol 2 q daxilə bir dozada.

Xlamidiya infeksiyası və ureamikoplazmozun müalicəsi üçün seçilən dərman d oksisiklidir:

- Xlamidiya müalicəsi üçün gündə 2 dəfə 100 mq, kurs 7-21 gün;
- Üreamikoplazmozun müalicəsi üçün 10 gün ərzində gündə 2 dəfə 100 mq;

Xlamidiya infeksiyasını müalicə etmək üçün alternativ dərmanlar :

- levofloksasin 7 gün ərzində gündə bir dəfə 500 mq daxilə;
- ofloksasin 200 mq şifahi olaraq gündə 2 dəfə 7 gün ərzində.

Yetkinlərdə sifilisin profilaktik müalicəsi:

- bicillin-5 (B səviyyəsi) 1,5 milyon ədəd həftədə 2 dəfə əzələdaxili, 2 inyeksiya kursu üçün və ya benzilpenisilin novokain duzu (C səviyyəsi) 600 min ədəd gündə 2 dəfə əzələdaxili olaraq 7 gün ərzində.

NB! Davamlı penisilin (benzatin benzilpenisilin*) birdəfəlik tətbiqinə üstünlük verilir;

- **Uşaqlarda dəri və selikli qişalardan ikincili qazanılmış sifilisin** spesifik müalicəsi diaqnoza uyğun olaraq böyüklərin müalicəsi üsuluna uyğun olaraq və bisillinlərin uşaqlarda əks göstəriş olduğunu nəzərə alaraq antibiotiklərin yaşa uyğun dozalarına əsasən aparılır. 2 yaşa qədər, 8 yaşa qədər uşaqlarda tetrasiklinlər.

Uşaqların müalicəsi üçün penisilin preparatlarının hesablanması uşağın bədən çəkisinə uyğun olaraq aparılır:

- 6 aya qədər penisilin natrium duzu gündə 100-150 min vahid/kq bədən çəkisi nisbətində istifadə olunur;
- 6 aydan yuxarı yaşda - gündə 75 min vahid/kq bədən çəkisi hesabı ilə;
- 1 yaşdan yuxarı - sutkada 50 min vahid/kq bədən çəkisi hesabı ilə;
- penisilin novokain duzunun sutkalıq dozası və birdəfəlik durant preparatları 50 min vahid/kq bədən çəkisi hesabında istifadə edilir;
- Gündəlik doza suda həll olunan penisilin üçün 6 bərabər tək dozaya və onun novokain duzu üçün iki dozaya bölünür.

Yenidoğulmuşlarda və həyatın ilk ayında uşaqlarda sidik sisteminin anatomik və fizioloji xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq, penisilin qəbulunun tezliyini gündə 4 dəfə azaltmağa icazə verilir. Penisilin ilk inyeksiyasından sonra (Herxheimer-Yarish-Lukaşeviç reaksiyasının kəskinləşməsi) Treponema pallidumun kütləvi ölümü səbəbindən toksik reaksiyanın qarşısını almaq üçün müalicənin ilk günündə penisilin bir dozası bir enjeksiyon üçün 5000 vahiddən çox olmamalıdır. İlk gündə hər inyeksiyadan sonra nəzarət termometriyası və uşağın somatik vəziyyətinin monitorinqi lazımdır .

Profilaktik müalicə 3 yaşa qədər bütün uşaqlar üçün göstərilir. Yaşlı uşaqlar üçün müalicə məsələsi təmasda olan yetkinlərdə sifilisin formasını, səpgilərin yerini və uşağın xəstə ilə təmas dərəcəsini nəzərə alaraq fərdi qaydada həll edilir . **Çəkisi 45 kq-dan çox olan uşaqlarda süzənək**

müalicəsi üçün böyüklərdə süzənək müalicəsi üçün tövsiyə olunan əsas və alternativ müalicə rejimlərindən istifadə edilməlidir. Çəkisi 45 kq-dan az olan uşaqlarda ağırlaşmamış qonokokal vulvovaginit, endoservisit, uretrit, faringit və proktitin müalicəsi üçün aşağıdakı əsas seçim sxemindən istifadə olunur:

- seftriakson 125 mq IM bir dəfə.

Eyni zamanda, bu rejim qonokokal faringitin müalicəsində kifayət qədər təsirli olmaya bilər.

Seftriakson uşaqlarda qonoreyanın bütün formalarının müalicəsi üçün seçilən antibiotikdir. Üçüncü nəsil sefalosporinlər qrupundan olan başqa bir antibiotik, sefotaksim yalnız qonokok konjonktivitinin müalicəsi üçün istifadə edilə bilər.

Uşaqlarda süzənək müalicəsində seftriakson istifadə olunubsa, müalicə başa çatdıqdan sonra sağlamanı təsdiqləmək üçün nəzarət kultura testi aparılmır.

Bütün uşaqlar sifilis və xlamidiya infeksiyası üçün yoxlanılmalıdır . **Yetkinlik yaşına çatmamış uşaqlarda xlamidiya infeksiyası**

müəyyən edilərkən , cinsi sui-istifadənin mümkünlüyünü nəzərə almaq lazımdır, baxmayaraq ki, perinatal ötürülmə zamanı C. trachomatis infeksiyadan bir il sonra da burun-udlaq, sidik-cinsiyyət yolları və düz bağırsaqda aşkar edilə bilər. **Tövsiyə olunan sxemlər:**

- çəkisi <45 kq olan uşaqlar: 10-14 gün ərzində gündə 1 kq bədən çəkisi üçün 50 mq nisbətində eritromisin bazası şifahi olaraq (gündəlik doza 4 dozaya bölünür);
- 8 yaşdan yuxarı uşaqlar və ya 8 yaşından kiçik, lakin çəkisi >45 kq olan uşaqlar: Azitromisin ilə müalicə rejimleri böyüklər üçün olduğu kimidir .

Viral hepatit B-nin təcili profilaktikası :

- Hepatit B ilə bağlı LPSN-nin immun statusu ELISA metodundan istifadə etməklə hepatit B markerləri üçün laboratoriya testinin nəticələrinə əsasən müəyyən edilir.
- 15 yaşdan yuxarı şəxslərin peyvəndi HBV üçün ilkin marker diaqnozundan sonra həyata keçirilir.
- HBV üçün müsbət test nəticəsi olan şəxslərin peyvənd edilməsinə icazə verilmir.
- LPSN immunizasiya olunmursa, hepatit B-yə qarşı spesifik immunoprofilaktika dərhal aparılır (**təmas anından 24 saatdan gec olmayaraq**) .

Milli təqvimə uyğun müddət ərzində HBV-yə qarşı peyvənd olunmayan şəxslər aşağıdakı sxem üzrə peyvənd olunurlar:

- doğuş zamanı peyvənd olunmamış altı yaşınadək uşaqlar - peyvəndlər arasında fasilələrlə - 0-2-4 - iki ay;

- altı yaşdan yuxarı əvvəllər peyvənd olunmamış uşaqlar və böyüklər - birinci və ikinci peyvəndlər arasında fasilələrlə 0-1-6 - bir ay, ikinci və üçüncü arasında - beş ay

İstənməyən hamiləliyin qarşısının alınması:

LPSN-nin məlumatlı razılığı ilə arzuolunmaz hamiləliyin fəvqəladə kontrasepsiya üçün, ÜST tövsiyələrinə uyğun olaraq, aşağıdakı dərman rejimləri istifadə olunur:

Dərman adı	Qəbul sxemi
Ulipristal Asetat	30 mq şifahi olaraq bir dəfə ;
<ul style="list-style-type: none"> • Levonorgestrel 	1,5 mq bir dozada şifahi olaraq və ya alternativ olaraq LNG 12 saat fasilə ilə hər biri 0,75 mq olmaqla iki dozada qəbul edilir ;
Tərkibində etinil estradiol və levonorgestrel olan kombine edilmiş daxile kontraseptivlər,	İki dozada qəbul edilir (Yuzpe üsulu) : Birinci doza : 100 mkq etinil estradiol + 0,50 mq LNG İkinci doza (12 saatdan sonra): 100 mkq etinil estradiol + 0,50 mq LNG

ƏHƏMİYYƏTLİ!

Təcili kontrasepsiya cinsi əlaqədən sonra beş gün ərzində istifadə edildikdə, 95% və ya daha çox hallarda hamiləliyin qarşısını ala bilər .

- İdeal olaraq, UPA ilə ECP, LNG və ya COC ilə ECPs qorunmayan əlaqədən sonra mümkün qədər tez, 120 saatdan gec olmayaraq qəbul edilməlidir. UPA-lı ECP-lər, digər ECP-lərdən fərqli olaraq, qorunmayan cinsi əlaqədən sonra 72-120 saat aralığında daha effektivdir ^[9, 10,11] ;
- Dərmanın bir dozasını qəbul etdikdən sonra iki saat ərzində qusma baş verərsə, **doza təkrarlanmalıdır** . LNG və ya UPA olan ECP-lər COC-lara üstünlük verilir, çünki onlar daha az ürəkbulanma və qusma yaradır. ECP qəbul etməzdən əvvəl antiemetiklərin qəsdən istifadəsi tövsiyə edilmir .

İstənməyən hamiləlik üçün təcili kontrasepsiya effektivliyi :

- İki tədqiqatın meta-analizi göstərdi ki, UPA ilə təcili kontraseptiv həblərdən istifadə edən qadınlar arasında hamiləlik nisbəti LNG ECPs ilə 1,2-2,1 faiz hamiləlik nisbəti ilə müqayisədə 1,2 faiz təşkil etmişdir .

İstənməyən hamiləlik üçün təcili kontrasepsiya təhlükəsizliyi :

- təcili kontrasepsiya üçün istifadə edilən dərmanlar gələcək məhsuldarlığa zərər vermir .
- ECP qəbul etdikdən sonra məhsuldarlığın bərpasında gecikmə yoxdur .

ƏHƏMİYYƏTLİ!

Fövqəladə kontrasepsiya cinsi zorakılığa məruz qalmış və humanitar fəvqəladə hallarda yaşayan qadın və qızlara xidmət və qayğı da daxil olmaqla, qorunmamış cinsi əlaqədə daha çox risk altında olan əhali üçün səhiyyə xidmətlərinə daxil edilməlidir [10] .

HPV-yə qarşı peyvənd

- 9-26 yaşlı qadınlar və 9-21 yaş arası kişilər üçün tövsiyə olunur;
- HPV peyvəndi almamış və ya tam peyvənd edilməmiş kişilərlə cinsi əlaqədə olan kişilərə peyvənd 26 yaşından əvvəl verilə bilər.

Peyvənd cədvəlləri :

- 9 yaşdan 14 yaşa qədər uşaqlar - 0,6-12 aylıq cədvələ uyğun olaraq 2 valentli peyvəndin tətbiqi;
- 15 yaşdan 26 yaşa qədər böyüklər və immuniteti zəif olanlar - 0,1-2,6 ay

Əsas dərmanların siyahısı

Əlavə dərmanların siyahısı: yox.

Cərrahi müdaxilə :

LPSN-də yaralar və zədələr varsa, yaraların ilkin müalicəsi aparılır.Cərrahi müdaxilələrin həcmi klinik protokollara uyğun olaraq travmatik zədələrin və yaraların xarakterinə və şiddətinə uyğun olaraq ixtisaslaşmış mütəxəssis tərəfindən müəyyən edilir (Bu CP-yə 13 nömrəli əlavə).

Əlavə idarəetmə: Tibb işçiləri ÜST tövsiyələrinə uyğun olaraq LPSN-ə dəstək verirlər (bu CP-yə 14 nömrəli əlavə).

Protokolda təsvir olunan diaqnostika və müalicə üsullarının müalicə effektivliyinin və təhlükəsizliyinin göstəriciləri :

- ildə bir tibb təşkilatına müraciət edən LPSN sayı (mütləq rəqəmlər);
- arzuolunmaz hamiləlik üçün profilaktik müalicə alan LPSN-dən reproduktiv yaşda olan qadınların nisbəti (100%);
- tam müayinə və təqibdən keçən LPSN nisbəti (100%);
- cinsi zorakılıq nəticəsində cinsi yolla yoluxan HIV-ə yoluxmuş insanların nisbəti;
- cinsi zorakılıq nəticəsində LPSN-də hamiləliklərin nisbəti;
- HIV PEP-ə məruz qalan LPSN-nin əhatə dairəsi (100%);

Farmakoterapevtik qrup	Dərmanın beynəlxalq qeyri-mülkiyyət adı	Tətbiq üsulu	Sübut səviyyəsi
İmmun serum və immunoqlobulinlər. İmmun serum. Tetanoz toksoidi.	Atlar üçün tetanoz əleyhinə serum təmizlənmiş konsentratlı maye	Tetanozun fəvqəladə qarşısının alınması məqsədi ilə böyüklərə və uşaqlara tetanoz əleyhinə zərərli mümkün qədər tez və zədələnmə anından 20 günə qədər 3000 IU dozada dərialtı yeridilir.	A
Antibakterial peyvəndlər. Tetanoz vaksinləri. Difteriya toksini ilə birlikdə tetanoz toksini.	Difteriya-tetanus toksoidi, təmizlənmiş, azaldılmış maye antigenləri (ADS-M anatoksini) ilə adsorbsiya edilmişdir.	<p>İstifadə üsulu və dozası: ADS-M toksoidi budun ön xarici hissəsinə <i>əzələdaxili və ya dərin dərialtı</i> (yetkinlər və böyüklər üçün) kəlləaltı nahiyəyə 0,5 ml dozada yeridilir. Peyvənd etməzdən əvvəl ampula homojen bir süspansiyon alınana qədər yaxşıca çalxalanmalıdır. ADS-M-anatoksin istifadə olunur:</p> <p>1. Yaş məhdudiyəti olmadan 6-7 və 16 yaşda, sonra hər 10 ildən bir <i>planlaşdırılmış yaşa bağlı revaksinasiyalar üçün</i>. Qeyd. 10 ildən az əvvəl tetanoz toksoidi ilə peyvənd edilmiş böyüklər AD-M toksoidi ilə peyvənd olunur.</p> <p>2. <i>Əvvəllər difteriya və tetanoza qarşı peyvənd olunmamış 6-7 yaş və yuxarı uşaqların peyvənd edilməsi üçün. Peyvəndləmə</i> kursu 30-45 gün fasilə ilə iki peyvənddən ibarətdir. Aralığı azaltmağa icazə verilmir. Aralığı artırmaq lazımdırsa, növbəti peyvənd ən qısa müddətdə aparılmalıdır. Birinci revaksinasiya bir dəfə tamamlanmış peyvənddən 6-9 ay sonra, ikinci revaksinasiya isə 5 il fasilə ilə həyata keçirilir. Sonrakı revaksinasiyalar 1-ci bəndə uyğun olaraq həyata keçirilir.</p> <p>3. <i>Şiddətli ümumi reaksiyaları (40 ° C-ə qədər və yuxarı) və ya bu dərmanlara peyvənddən sonrakı ağırlaşmaları olan uşaqlarda DPT peyvəndini (DT toksoidi) əvəz etmək üçün - reaksiya DPT peyvəndi (DT) ilə ilk peyvənddən sonra inkişaf edərsə</i>. toksoid), sonra ikinci peyvənd 3 aydan gec olmayaraq ADS-M toksoidi ilə aparılır;</p> <p>- DTP peyvəndi (DTa toksoidi) ilə ikinci peyvənd üçün reaksiya inkişaf edərsə, difteriya və tetanusa qarşı peyvənd kursu başa çatmış hesab olunur. Hər iki halda ADS-M toksoidi ilə ilk revaksinasiya 9-12 aydan sonra həyata keçirilir.</p> <p>- DTP peyvəndi (ADS toksoidi) ilə üçüncü peyvəndlərə reaksiya yaranarsa, ADS-M toksoidi ilə ilk revaksinasiya 12-18 aydan sonra aparılır.</p> <p>4. <i>Əvvəllər difteriya və tetanusa qarşı etibarlı peyvənd olunmamış böyüklər üçün peyvənd kursunu həyata keçirmək üçün tam</i> kurs (30 gün fasilə ilə ADS-M toksoidi ilə iki peyvənd və 6-9 aydan sonra revaksinasiya) aparılır.).</p>	S
İmmun serumlar və immunoqlobulinlər. Difteriya-boğmaca-tetanoz peyvəndi.	Adsorbsiya edilmiş göyöskürək-difteriya-tetanoz peyvəndi (DTP peyvəndi)	Ombanın yuxarı xarici kvadrantına və ya budun ön xarici nahiyəsinə IM yeridilir, 0,5 ml, 45 gün fasilə ilə üç peyvənd. Son peyvənddən 10 il və ya daha çox keçdikdən sonra (geniş yaralar, çirkələnmiş yaralar, donurma üçün), yanıqlar, xəsarətlər - 5 il və ya daha çox)	S

İnsan tetanus immunoqlobulini	İnsan tetanus immunoqlobulini (HSI)	250 ME (1 ampulün tərkibi) V/m, gluteal əzələnin yuxarı xarici kvadrantına və ya budun xarici səthinə bir dəfə, yaşından asılı olmayaraq	A
Birbaşa təsir göstərən antiviral agentlər. Nukleozid əks transkriptaz inhibitorları. Tenofovir disoproksil.	Tenofovir	Gündə 1 dəfə 300 mq	A
Antiviral (HİV) agenti	Lamivudin	gündə 2 dəfə 150 mq;	IN
HİV infeksiyasının müalicəsi üçün antiviral dərmanlar.	Emtrisitabin	1 kapsul 200 mq şifahi olaraq gündə 1 dəfə	IN
Antiviral (HİV) agenti.	Lopinavir ritonavirle artırıldı	Gündə 2 dəfə 400/100 mq	IN
Sistemli antiviral dərmanlar. Digər antiviral dərmanlar.	Raltegravir	Gündə 2 dəfə 400 mq	IN
Birbaşa təsir göstərən antiviral dərmanlar. Qeyri-nukleozid əks transkriptaz inhibitorlarıdır.	Efavirenz	Gündə 1 dəfə 400-600 mq	IN
Sistemli istifadə üçün antiviral dərmanlar. İnteqrasiya inhibitorları.	Dolutegravir	50 mq, gündə 1 dəfə	IN
Hepatit B peyvəndi	Hepatit B peyvəndi (rekombinant)	əzələdaxili inyeksiya üçün steril süspansiyon. Yetkinlər üçün doza, 10 mq/mL: Hər 1 mL dozada 10 mqq hepatit B səth antigeni var; 10 yaşdan yuxarı uşaqlar və böyüklər üçün tövsiyə olunur. Hər bir formada hepatit B səthi antigeni hər ml peyvənd üçün təxminən 0,5 mq alüminium üzərində adsorbsiya edilir. <i>İstifadə yolu:</i> böyüklərdə əzələdaxili olaraq deltoid əzələyə yeridilməlidir. Trombositopeniya səbəbiylə qanaxma riski yüksək olan insanlara peyvənd dərialtı yolla edilə bilər. Gluteal əzələyə inyeksiya etməyin.	IN
Hepatit əleyhinə peyvəndlər. Hepatit B virusu təmizlənmiş antigendir.	hepatit B peyvəndi	20 mq (1,0 ml/doza) böyüklər və 16 yaşdan yuxarı yeniyetmələr üçün nəzərdə tutulub. 10 mq (0,5 ml/doza) yenidoğulmuşlarda, uşaqlarda və 15 yaşa qədər yeniyetmələrdə istifadə üçün nəzərdə tutulub. <i>İlkin immunizasiya</i> Optimal antiviral müdafiəni formalaşdırmaq üçün üç dozalı ilkin peyvənd tələb olunur. İki əsas immunizasiya cədvəli tövsiyə olunur. <i>Standart rejim (0, 1 və 6 ay)</i> 1 doza - seçilmiş gündə. 2-ci doza - ilk dozadan 1 ay sonra. 3-cü doza - ilk dozadan 6 ay sonra. 0, 1 və 6 aylıq rejim peyvənd başlandıqdan sonra yeddinci ayda optimal antiviral müdafiəni təmin edir. <i>Sürətli təqvim (0, 1 və 2 ay)</i> 0, 1 və 2 aylıq sürətləndirilmiş immunizasiya cədvəli virusa qarşı müdafiənin daha sürətli formalaşmasını təmin edir. Bu rejimdə dördüncü (booster) doza birinci dozadan 12 ay sonra tətbiq edilir, çünki üçüncü dozadan sonra titrlər 0, 1, 6 aylıq rejimdən sonra əldə edilən titrlərdən aşağıdır. <i>peyvəndin tətbiqi qaydaları</i>	IN

		olan xəstələr Yetkinlər və 2 yaşdan yuxarı uşaqlar deltoid əzələsinə enjekte edilməlidir. Yenidəğulmuşlar və 2 yaşdan kiçik uşaqlar üçün peyvənd budun anterolateral əzələsinə vurulur. İstisna hallarda, vaksın trombotopeniya və ya qan laxtalanma pozğunluğu olan xəstələrə dərialtı yolla tətbiq oluna bilər.	
Beta-laktam antibakterial preparatlar Penisilinlər penisilinazlara həssasdır	Benzatin benzilpenisilin*	Bir dəfə əzələdaxili olaraq 2.400.000 vahid dozada; Əzələdaxili olaraq 2,4 milyon ədəd (dərman 1% lidokain məhlulu ilə seyreltilmiş hər gluteus maximus əzələsinə 1,2 milyon ədəd enjekte edilir) Uşaqlara hər kq bədən çəkisi üçün 50 min vahid nisbətində. 2 yaşdan kiçik uşaqlarda kontrendikedir.	Sifilisin müalicəsi üçün seçilən dərman
Sistemli istifadə üçün antibakterial preparatlar. Beta-laktam antibakterial dərmanlar. Penisilinlər penisilinazlara həssasdır. Qarışıq dərmanlar.	Benzatin benzilpenisilin, benzilpenisilin natrium (və ya kalium) duzu və benzilpenisilin novokain duzunun qarışığı	1,8 milyon ədəd, əzələdaxili olaraq – həftədə 2 inyeksiya . Uşaqlara hər kq bədən çəkisi üçün 50 min ədəd nisbətində. 2 yaşdan kiçik uşaqlarda kontrendikedir.	B Sifilisin müalicəsi üçün seçilən dərman
Sistemli istifadə üçün antibakterial preparatlar. Beta-laktam antibakterial preparatlar. Penisilinlər penisilinazlara həssasdır. Qarışıq dərmanlar.	Benzatin benzilpenisilin və benzilpenisilin novokain duzunun qarışığı	1,5 milyon ədəd, əzələdaxili olaraq – həftədə 2 inyeksiya. Uşaqlar hər kq bədən çəkisi üçün 50 min vahid nisbətində. 2 yaşa qədər uşaqlarda kontrendikedir.	B Sifilisin müalicəsi üçün seçilən dərman
Sistemli istifadə üçün antibakterial preparatlar Penisilinlər.	Benzilpenisilin	600 min ədəd, əzələdaxili olaraq – həftə ərzində 2 inyeksiya. Uşaqlarda hər kq bədən çəkisi üçün 50 min ədəd, gündəlik doza iki tək dozaya bölünür.	C Sifilisin müalicəsi üçün seçilən dərman
Sistemli istifadə üçün antibakterial preparatlar. Penisilinlər penisilinazlara həssasdırlar.	Benzilpenisilin	6 aya qədər uşaqlara - gündə bir kiloqram bədən çəkisi üçün 100-150 min vahid, 6 aydan yuxarı - gündə bir kiloqram bədən çəkisi üçün 75 min vahid nisbətində və 1 yaşdan yuxarı uşaqlar il - gündə bir kiloqram bədən çəkisi üçün 50 min vahid nisbətində. Gündəlik doza 6 bərabər tək dozaya bölünür.	C Uşaqlarda sifilisin müalicəsi üçün seçilən dərman
Digər beta-laktam antibakterial preparatlar. Üçüncü nəsil sefalosporinlər.	Seftriakson	Aşağı sidik-cinsiyyət yollarının gonokokk infeksiyası üçün - bir dəfə 500 mq (CYBH əlamətləri varsa, 0,5 q IM - bir dəfə, qonokokal konjonktivit üçün - seftriakson (1000 mq IM) + azitromisin (2,0 q daxilə) - bir dəfə, qonokokal və ya gonokokal infeksiyalar üçün - seftriakson (500 mq im bir dəfə) + doksisisiklin (10-14 gün ərzində gündə 200 mq daxilə), qonokokk pelvioperitonit üçün - seftriakson (bir dəfə 500 mq IM) + doksisisiklin (gündə 200 mq daxilə) kurs üçün gün 10-14 gün) + metronidazol (10-14 gün ərzində gündə 2 dəfə 400 - 500 mq daxilə), yayılmış qonokok infeksiyası üçün -	Böyükər üçün qonokok infeksiyasının müalicəsi üçün seçilən B dərmanı, uşaqlar üçün – D Səviyyə B, sifilisin müalicəsi üçün alternativ dərman

		seftriakson 1,0 q əzələdaxili və ya venadaxili olaraq hər 24 saatdan bir 10-14 gün ərzində, uşaqlar çəkisi 45 kq-dan az - seftriakson 125 mq IM bir dəfə	
Sefalosporin seriyasının antibakterial dərmanları	Sefiksım	Aşağı sidik-cinsiyyət yollarının qonokok infeksiyası üçün - bir dəfə daxilə olaraq 400 mq; yayılmış qonokok infeksiyası üçün - 400 mq gündə 2 dəfə şifahi olaraq ümumi müalicə müddəti - 14 gün	Qonokok infeksiyasının müalicəsi üçün seçilən dərman
Sistemli istifadə üçün antibakterial preparatlar. Digər antibakterial preparatlar. İmidazol törəmələri.	Metronidazol	5-7 gün ərzində gündə 3 dəfə 500 mq daxilə və ya bir dəfə 2000 mq. Uşaqlar üçün metronidazol 5 gün ərzində gündə 3 dəfə 1 kq bədən çəkisi üçün 10 mq (D).	IN
Sistemli istifadə üçün antibakterial preparatlar. Digər antibakterial preparatlar. İmidazol törəmələri.	Tinidazol	3-5 gün ərzində 1 dəfə 2000 mq.	IN
Sistemli istifadə üçün antibakterial preparatlar. Tetrasiklinlər.	Doksisiklin	Xlamidiya müalicəsi üçün gündə 2 dəfə 100 mq, kurs 7-21 gün; Üreamikoplazmozun müalicəsi üçün 10 gün ərzində gündə 2 dəfə 100 mq; Penisilin dərmanlarına allergiya zamanı sifilisin müalicəsi üçün 10 gün ərzində gündə 2 dəfə 100 mq. 8 yaşdan kiçik uşaqlar üçün kontrendikedir.	B xlamidiya infeksiyasının müalicəsi üçün seçilən dərman ; ureamikoplazmozun müalicəsi üçün birinci sıra dərman; sifilisin müalicəsi üçün B alternativ dərmanı.
Sistemli istifadə üçün antibakterial preparatlar. Makrolidlər, linkozamidlər və streptograminlər. Makrolidlər.	Azitromisin	Yetkinlərdə xlamidiya infeksiyasının müalicəsi üçün bir dəfə 1000 mq (CYBH əlamətləri varsa, birinci doza 1,0 q, ikinci gündən gündə 2 dəfə 500 mq, müalicə kursu 3-5 gündür). 8 yaşdan yuxarı uşaqlarda və ya 8 yaşa qədər, lakin çəkisi >45 kq olan uşaqlarda xlamidiya infeksiyasının müalicəsi üçün seçilən dərman: azitromisin ilə müalicə sxemləri böyüklerin müalicəsi ilə eynidir. Üreamikoplazmozun müalicəsi üçün - 500 mq - ilk gündə; sonra 2-5 gün ərzində 250 mq.	Ureamikoplazmozun müalicəsi üçün böyüklərdə, 8 yaşdan yuxarı uşaqlarda və ya 8 yaşdan kiçik, lakin çəkisi >45 kq C olan uşaqlarda xlamidiya infeksiyasının müalicəsi üçün seçilən dərman .
Sistemli istifadə üçün antibakterial preparatlar. Makrolidlər, linkozamidlər və streptograminlər	Eritromisin	7 gün ərzində gündə 4 dəfə 800 mq şifahi (və ya) 14 gün ərzində gündə 4 dəfə 400 mq	B Uşaqlarda, çəkisi <45 kq olan uşaqlarda xlamidiya infeksiyasının müalicəsi : 10-14 gün ərzində gündə 1 kq bədən çəkisi üçün 50 mq nisbətində eritromisin əsasında (gündəlik doza 4 dozaya bölünür) şifahi olaraq; 8 yaşdan yuxarı uşaqlar və ya 8 yaşından kiçik, lakin çəkisi >45 kq olan uşaqlar: istifadə olunur
Sistemli istifadə üçün antibakterial preparatlar. Ftorxinolonlar.	Levofloksasin	7-21 gün ərzində gündə bir dəfə 500 mq daxilə qəbul edilir	Xlamidiya infeksiyasının müalicəsi üçün alternativ dərman.
Sistemli istifadə üçün antibakterial preparatlar. Ftorxinolonlar	Ofloksasin	7-21 gün ərzində gündə 2 dəfə 200 mq daxilə	Xlamidiya infeksiyasının müalicəsi üçün alternativ bir dərmanla .
Antifungal agent.	Flukonazol	Yetkinlər üçün bir dəfə 150 mq. Uşaqlar üçün flukonazol 1 kq bədən çəkisi üçün 2 mq nisbətində - gündəlik daxilə doza bir dəfə	C Urogenital kandidozun müalicəsi

Antiseptiklər və dezinfeksiyaedicilər. Biguanidlər və amidinlər.	Xlorheksidin	Təsirdən sonrakı profilaktika üçün cinsi əlaqədən sonra 2 saatdan gec olmayaraq, sidikdən sonra və cinsiyyət orqanlarını sabunsuz ilıq su ilə təmizlədikdən sonra istifadə edilməlidir. İynəsiz bir şprisdən istifadə edərək, şüşənin məzmununu kişilər üçün uretraya 2-3 ml, qadınlar üçün 1-2 ml və 2-3 dəqiqə ərzində 5-10 ml vajinaya daxil edin. Həmçinin budun daxili, pubis və cinsiyyət orqanlarının dərisini müalicə etmək lazımdır. Prosedurdan sonra 2 saat ərzində sidiyə getməyin. Vajinanı suvarmaq üçün qadınlar 5-10 ml məhlulu 2-3 dəqiqə butulkanın dibinə basaraq, həkimin iştirakı ilə yeridirlər.	S
Cinsi hormonlar və reproduktiv sistemin modulyatorları. Sistemli istifadə üçün hormonal kontraseptivlər.	Levonorgestrel	150 mq qəbul etməlisiniz. Daha etibarlı təsire nail olmaq üçün əvvəlcə cinsi əlaqədən sonra mümkün qədər tez 75 mq qəbul etməlisiniz (72 saatdan gec olmayaraq), növbəti 75 mq ilk həbi qəbul etdikdən 12 saat sonra (lakin 16 saatdan gec olmayaraq) qəbul edilməlidir. Və ya levonorgestrel 150 mq: mümkün qədər tez qəbul edilməlidir, lakin qorunmayan cinsi əlaqədən sonra 72 saatdan gec olmayaraq.	IN
Hormonal daxilə kontraseptivlər. Təcili kontraseptivlər.	Ulipristal asetat	30 mq mümkün qədər tez, lakin qorunmayan cinsi əlaqədən sonra 120 saatdan (5 gün) gec olmayaraq və ya istifadə olunan kontraseptiv üsul etibarsız olduqda qəbul edilməlidir.	IN
Cinsi hormonlar və reproduktiv sistemin modulyatorları. Sistemli istifadə üçün hormonal kontraseptivlər. Progestogenlər və estrogenlər (sabit birləşmələr).	Levonorgestrel + etinilestradiol	<i>(levonogestrel - 0,5 mq, etinil estradiol - 100 mkq) qorunmayan əlaqədən sonra 120 saata qədər, sonra 12 saatdan sonra - yenidən (levonogestrel - 0,5 mq, etinil estradiol - 100 mkq) (Yuzpeest metodu) Orrel 6 mkq (levonogestrel) -0. , etinil estradiol - 120 mkq) qorunmayan əlaqədən sonra 120 saata qədər qəbul edilməlidir, sonra 12 saatdan sonra - başqa bir (levonogestrel - 0,6 mq, etinil estradiol - 120 mkq) (Yuzpe üsulu).</i>	IN
Antiviral peyvəndlər. Papillomavirus peyvəndi. Papillomavirus (insan tipləri 6, 11, 16, 18).	İnsan papillomavirusuna qarşı peyvənd, kvadrivalent rekombinant (tip 6,11, 16,18).	Təvsiyə olunan peyvənd kursu 3 dozadan ibarətdir və sxemə uyğun olaraq həyata keçirilir (0 - 2 - 6 ay): Birinci doza - təyin olunmuş gündə. İkinci doza birincidən 2 ay sonradır. Üçüncü doza birincidən 6 ay sonradır.	IN
Antiviral peyvəndlər. Papillomavirus peyvəndi. Papillomavirus (insan tipləri 6, 11, 16, 18, 31, 33, 45, 52, 58).	İnsan papillomavirusuna qarşı peyvənd 9-valent rekombinant (tip 6, 11, 16, 18, 31, 33, 45, 52, 58)	Peyvənd rejimi 0-2-6 aylıq cədvələ uyğun olaraq 0,5 ml-lik 3 dozadan ibarətdir.	IN
Antiviral peyvəndlər. Papillomavirus peyvəndi. Papillomavirus (insan tip 16, 18).	İnsan papillomavirusuna qarşı bivalent rekombinant peyvənd (tip 16,18)	10 yaşdan yuxarı qızlar və qadınlar üçün təvsiyə olunan tək doza 0,5 ml-dir. İlkin immunizasiya təqviminə 0-1-6 aylıq cədvələ uyğun olaraq peyvəndin üç dozasının tətbiqi daxildir.	IN
Yerli anesteziyalar. Amidlər.	Lidokain hidroxlorid	Bisillin və benzil penisilin sulandırmaq üçün 1% məhlul	S

- viral hepatit B-nin təcili profilaktikası üçün LPSN-nin əhatə dairəsi (100%);
- CYBE-nin spesifik profilaktikasına məruz qalan LPSN-nin əhatə dairəsi (100%);
- təcili spesifik tetanoz profilaktikasına məruz qalan LPSN-nin əhatə dairəsi (100%).

Profilaktik tədbirlər:

- ÜÇ-nin ilkin profilaktikası: İlkin Səhiyyə Nazirliyinin, Sağlam Həyat Tərzi Mərkəzinin mütəxəssisləri, QHT-lər tərəfindən həyata keçirilir: mühazirələr, seminarlar, söhbətlər, dəyirmi masalar və digər maarifləndirmə formaları.
- ÜÇ-nin ikincili profilaktikası: HIV, CYBE, hepatit B-nin qarşısının alınması.
- üçüncü dərəcəli profilaktika: antisosial ailələr üçün intensiv fərdi müdaxilələr

Ədəbiyyat

Gender zorakılığı

Versiya: Qazaxıstan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin klinik protokolları - 2021 (Qazaxıstan)

<https://diseases.medelement.com/disease/%D0%B3%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%BE%D0%B5-%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D0%B8%D0%B5-%D0%BA%D0%BF-%D1%80%D0%BA-2021/17015>